

Eveliina Alho

”TUNTUU, ETTÄ MEIDÄN PERHE ON HYVÄ TÄLLÄISENAKIN.”

Yhden vanhemman perheiden olohuonetoiminta arjessa jaksamisen tukena

TIIVISTELMÄ

Eveliina Alho: ”Tuntuu, että meidän perhe on hyvä tällaisenakin.” -Yhden vanhemman perheiden olohuonetoiminta arjessa jaksamisen tukena

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Sosiaalipolitiikan opintosuunta

Syksy 2019

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on kuvata Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n alaisuudessa järjestettyjen vertaistukiryhmien roolia niissä käyvien yksinhuoltajien elämässä. Tutkielmassa tarkastellaan sitä, millaista apua toiminta on tapaamisiin osallistuneille vanhemmille antanut ja miten toiminta näkyy heidän arjessaan. Lisäksi tutkimuksella pyritään tuottamaan arvokasta tietoa Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:lle heidän toiminnastaan.

Tutkielman teoriaosuudessa lähdetään liikkeelle länsimaalaisesta perhekäsityksestä sekä paneudutaan yksinhuoltajien asemaan ja sen muutokseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi siinä tarkastellaan yksinhuoltajuuden käsitteen haasteellisuutta, suomalaista perhepolitiikkaa sekä yhden vanhemman perheiden jaksamiseen ja tukemiseen liittyviä seikkoja. Tutkimuksessa pureudutaan niin Suomen valtion kuin muidenkin toimijoiden yksinhuoltajille tarjoamaan tukeen, tarkastellen erityisesti vertaistukitoimintaa sekä Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n tekemää työtä.

Tutkimus toteutettiin internetissä tehtävällä anonyymillä kyselyllä, joka koostui viidestä avoimesta kysymyksestä. Kysely välitettiin eri paikkakuntien olohuonetapaamisten yhteyshenkilöille, joista osa välitti sen eteenpäin tapaamisissa käyville vanhemmille. Kyselyssä kartoitettiin yhteisten tapaamisten roolia ja vertaistuen merkitystä yksinhuoltajien elämässä. Kyselyyn vastasi yhteensä 18 yksinhuoltajaa. Tutkimus toteutettiin laadullisena, käyttäen menetelmänä sisällönanalyysia.

Pääsääntöisesti tapaamiset koettiin arkea monipuolistavana ja jaksamista lisäävänä toimintana, vaikkakin toisinaan tapaamisiin paikalle saapuminen saattoi tuntua työläältä, eikä vertaistukea koettu juuri saavan muilta ryhmäläisiltä. Sosiaaliset tapahtumat, muiden ihmisten säännöllinen näkeminen ja ajatusten vaihtaminen ryhmäläisten kanssa koettiin kuitenkin useimmissa tapauksissa oman hyvinvoinnin kannalta tärkeiksi tekijöiksi. Osa kertoi luoneensa toiminnan kautta myös tärkeitä ystävyys-suhteita. Lisäksi vertaisilta saatua henkistä tukea alleviivattiin. Kokemusten jakaminen samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa koettiin merkittäväksi arjessa jaksamista parantavaksi tekijäksi. Lisäksi ymmärretyksi tuleminen ja olo siitä, ettei ole yksin, nousivat aineistosta monesti esille. Moni on myös saanut toiminnan kautta tukea omaan vanhemmuuteensa sekä hyviä konkreettisia neuvoja erilaisten käytännön asioiden hoitamiseksi.

Toimintaa pidettiin pääsääntöisesti tarpeellisena, ja näin ollen olisikin tärkeää tukea sen järjestämistä ja taata sen jatkuvuus. Tutkimukseni osoittaa, että tapaamiset muodostavat usein hyvinvoinnin kannalta tärkeää yhteisöllisyyttä. Parhaassa mahdollisessa tapauksessa toiminta tarjoaa yhden vanhemman perheen ympärille yhteisön, jonka parissa halutaan viettää vuosia.

Avainsanat: yksinhuoltaja, jaksaminen, hyvinvointi, vertaistuki

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Yksinhuoltajuus Suomessa.....	3
2.1	Länsimaalainen perhekäsitys	3
2.2	Yksinhuoltajuus käsitteenä.....	4
2.3	Asenteet ennen ja nyt	5
2.4	Yksinhuoltajien jaksaminen	6
2.5	Yhden vanhemman perheiden tukeminen Suomessa	8
3.	Vertaistukitoiminta.....	9
3.1	Vertaistuki	9
3.2	Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n olohuoneet.....	10
4.	Tutkimuksen tavoite, aineisto ja menetelmä	11
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusaineisto	11
4.2	Tutkimusmenetelmä	13
4.3	Analyysiprosessi	14
5.	Analyysi ja tulokset.....	15
5.1	Toiminnan mahdollistama sosiaalinen kanssakäyminen	15
5.1.1	Sosiaaliset tapahtumat.....	15
5.1.2	Uudet ihmissuhteet	16
5.2	Vertaisilta saatu tuki.....	17
5.2.1	Henkinen tuki.....	17
5.2.2	Konkreettinen apu	18
6.	Pohdinta.....	19
	Lähteet	22
	Liitteet.....	25

1. Johdanto

Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on luoda kaikille lapsille turvallinen ympäristö kasvaa ja kehittyä. Vanhemmuutta tuetaan erilaisin keinoin ja kaikille pyritään takaamaan yhtäläiset mahdollisuudet jälkikasvusta huolehtimiseen. Etenkin 2000-luvulle tultaessa yhteiskunnalliseen keskusteluun on noussut huoli siitä, mikä oikeastaan on hyvää vanhemmuutta. Keskustelu on kuitenkin pyörinyt pääasiassa ydinperheen ympärillä. (Pietilä-Hella 2010, 52-53.) Perhepoliittisessa keskustelussa korostuu ajatus jaetusta vanhemmuudesta ja sen vahvistamisesta perhepoliittisin tulonsiirroin sekä erilaisin palveluin. Perhepoliittinen lainsäädäntö on edelleen hyvin ydinperhekeskeinen, sillä sen lähtökohtana on ollut kahden vanhemman huoltama lapsiperhe. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 36.)

Vuonna 2014 Suomen kaikista lapsiperheistä peräti viidesosa oli yhden vanhemman perheitä (Väestöliitto 2014). Yhden vanhemman perheet ovat Suomessa yleisiä. Yksinhuoltajien asemaa ei kuitenkaan ole nostettu Suomessa perhepolitiikan tärkeäksi teemaksi 1990-luvun laman jälkeen, vaikka tällöin heidän asemansa työmarkkinoilla heikkeni dramaattisesti (Hiilamo 2009). Yksinhuoltajat ovat haavoittuvaisessa taloudellisessa tilanteessa, vaikkakin Pohjoismaissa yksinhuoltajien köyhyys on suhteellisen matalalla tasolla (Forssén & Ritakallio 2009, 77-78). Yksinhuoltajuus on kuitenkin terminä haasteellinen, sillä se muuttuu ajan ja paikan mukaan (May 2001, 47). Suomessa se määritellään samassa taloudessa asuvien mukaan niin, että yksinhuoltajaperheitä ovat ne yhden vanhemman perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia (Tilastokeskus 2019). Tämä ei kuitenkaan ole aina aivan näin yksiselitteistä.

Tämän päivän Suomessa vallitsee hyvin yksilökeskeinen kulttuuri. Yhteisöllisyys on hiipunut vuosien saatossa, ja näin ollen lastenkasvatus ajatellaan ensisijaisesti vanhemmille kuuluvaksi. (Palovaara 2008, 77.) Tämä tekee yksinhuoltajuudesta yhteiskunnallisesti hyvin kiinnostavan aiheen, sillä yksinhuoltajaperheissä vastuu jälkikasvusta jää usein vain yhden ihmisen harteille. Enää ei tarvita koko kylää kasvattamaan lasta, kuten vanha suomalainen sananlasku sanoo.

Perheenjäsenten välinen vuorovaikutus ja perhettä ympäröivät sosiaaliset suhteet vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin. Lähipiirillä on näin ollen suuri vaikutus yksinhuoltajaperheen jaksamiseen. Kun arki on kiireistä, ja kun jälkikasvusta huolehtiminen vie kahden ihmisen resurssit, saattavat sosiaaliset suhteet samalla kärsiä. Kiireen täyttämä arki voi näin ollen vaikuttaa ystävyys- ja sukulaissuhteisiin negatiivisesti. Yksinhuoltajat mainitsevat usein yksinäisyyden yhdeksi arkea

kuormittavaksi seikaksi. (Broberg & Tähtinen 2009, 154-157.) Sosiaalisten suhteiden on todettu olevan myös psykososiaalisen hyvinvoinnin kannalta merkittäviä (Lipman ym. 2010).

Erilaisten yksinhuoltajille tarkoitettujen tukiryhmien on huomattu vahvistavan niiden yksinhuoltajien hyvinvointia, joilla tukeen on ollut tarvetta. Lisäksi on huomattu, että vertaisten ihmisten tuki saattaa vaikuttaa myönteisesti muun muassa minäkuvaan, itsetuntoon sekä vanhemmuuteen. (Lipman ym. 2010.) Yksi esimerkki tällaisesta vertaisia ihmisiä yhteen saattavasta tukimuodosta ovat Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n alaisuudessa toimivat yksinhuoltajille suunnatut olohuonetapaamiset. Liiton alaisuudessa toimii peräti 60 erilaista vertaistukeen perustuvaa olohuoneryhmää ympäri Suomea. Toiminnan tavoitteena on tarjota niin konkreettista apua kuin henkistä tukeakin yksinhuoltajille. (Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry 2019.) Kokemuksellinen vertaisuus on oleellista, sillä se antaa usein mahdollisuuden ilmaista sellaisia tunteita, jotka vertaisten kesken ovat normaaleja, mutta joita ei välttämättä ulkopuolisille haluta näyttää (Pietilä-Hella 2010, 169).

Koin tärkeäksi ryhtyä tutkimaan olohuonetapaamisten roolia niihin osallistuneiden yksinhuoltajien elämässä, samalla tuoden toimintaa näkyvämmäksi. Lähdin selvittämään, mitä kokemuksellinen vertaisuus sekä säännölliset tapaamiset voivat yksin arkea pyörittävälle mahdollisesti merkitä. Tutkimuskysymyksekseni muotoutui ”Miten Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n alaisuudessa toimivat yksinhuoltajien olohuoneryhmät tukevat arjessa jaksamista?” Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia vertaistuen merkitystä sekä tarkastella yksinhuoltajien toiminnan kautta saamaa konkreettista apua sekä sitä, miten toiminta muuten näkyy heidän arjessaan. Tutkimuksen toteutin internetissä tehtävällä anonyymillä kyselyllä, joka koostui viidestä avoimesta kysymyksestä. Kyselyn välitin eri paikkakuntien olohuonetapaamisten yhteyshenkilöille, joista osa sitten välitti sen eteenpäin tapaamisissa käyville vanhemmille. Kyselyni tavoitti yhteensä 18 vastaajaa.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsittelemän länsimaalaista perhekäsitystä ja pureudun yksinhuoltajien asemaan sekä sen muutokseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi tarkastelen yksinhuoltajuuden käsitteen haasteellisuutta, suomalaista perhepolitiikkaa sekä yhden vanhemman perheiden jaksamiseen ja tukemiseen liittyviä seikkoja. Tämän jälkeen paneudun vielä vapaaehtoisuuteen perustuvan vertaistuen rooliin osana vanhemmuuden tukemista, keskittyen erityisesti Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n tekemään työhön. Neljännessä luvussa kerron tarkemmin tutkimuksen toteuttamisesta sekä aineiston analysoimiseen käytetystä menetelmästä. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksen tulokset sekä pohdin niiden merkitystä yleisemmällä tasolla.

2. Yksinhuoltajuus Suomessa

Tässä luvussa esittelen aikaisempaa tutkimusta aiheestani ja paneudun siihen, mitä yksinhuoltajuus on tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa. Ensin tarkastelen länsimaalaista perhekäsitystä, jonka jälkeen pureudun yksinhuoltajuuden käsitteen haasteellisuuteen. Tämän jälkeen tarkastelen yksinhuoltajien asemaa ja sen muutosta yhteiskunnassamme. Lopuksi vielä kerron yhden vanhemman perheiden jaksamiseen ja tukemiseen liittyvistä seikoista.

2.1 Länsimaalainen perhekäsitys

2000-luvulle tultaessa julkiseen keskusteluun on noussut huoli perheestä, vanhemmuudesta sekä siitä, mikä oikeastaan on riittävän hyvää vanhemmuutta. Ilmaisun ”hyvä vanhemmuus” liittyy paljon äitiyteen ja isyyteen liittyviä käsityksiä ja perinteitä. Keskustelu on pyörinyt usein ydinperheen ympärillä ja siinä, mikä on yksilön ja perheen vastuu kasvatuksessa. (Pietilä-Hella 2010, 52-53.)

Maailmalla perheen käsite voidaan hyvin karkeasti jakaa yksilöllisyyttä eli individualistisuutta tai yhteisökeskeisyyttä eli kollektiivisuutta korostavaan kulttuuriin. Ensimmäisessä tapauksessa perheeksi ajatellaan usein vain ydinperhe, kun taas jälkimmäisessä perheen käsite saattaa laajentua käsittämään esimerkiksi jopa koko kyläyhteisön. Yksilöllisessä kulttuurissa maailmankuva on usein minäkeskeinen, ja yhteiskunta rakentuu sen varaan, että jokainen huolehtii pääasiassa vain itsestään ja omasta ydinperheestään. (Väestöliitto 2017.) On esitetty, että helpoin tapa ymmärtää muita maita voisi olla se, että ensin ymmärtäisimme oman erikoisuutemme. Jos jokin on poikkeavaa, se olemmekin me. Kulttuurimme on hyvin yksilöllistynyt, alkaen siitä, että moni meistä asuu pitkiä jaksoja elämästään yksin. (Rotkirch 2013, 6.)

Perinteinen länsimaalainen näkemys perheen tehtävistä ja merkityksestä juontuu jo 1800-luvulta. Meillä edelleen vallitsevat perheihanteet syntyivät tällöin prosessissa, jonka voi nimetä porvarillisen ydinperheideologian läpimurroksi. Perheellä alettiin tarkoittaa yhä useammassa yhteydessä yksikköä, joka käsittää vain vanhemmat ja lapset. Yhteisöllinen elämäntapa sai väistyä intiimimmän ja kotikeskeisemmän perhe-elämän tieltä. Myös 1800-luvun merkittävät perheen tutkijat J.V. Snellman ja Wilhelm Bolin tekivät tarkan eron vanhan ja uuden perheen välillä: Perhe ei merkinnyt koko taloa palveliijoihin ja sukulaisiin, vaan siitä muotoutui ennen kaikkea vanhempien ja lasten yhdessä muodostama yhteisö, ydinperhe. (Häggman 1993, 89-94.)

Vaikka nyky-yhteiskunnassa perhemuodot ovat moninaistuneet ja erilaiset vaihtoehdot normalisoituneet, eri kulttuurien välillä vallitsee kuitenkin edelleen erilaisia käsityksiä siitä, minkälaisen yhteisön piirissä lapsi kykenee kasvamaan tasapainoiseksi yksilöksi (Nätkin 2003, 33). Ydinperhettä on usein pidetty suotuisimpana ratkaisuna lasten kehityksen kannalta. Kotitaloudet, jotka tästä mallista poikkeavat, on aikojen saatossa leimattu vuorollaan poikkeaviksi ja jopa ongelmallisiksi lapsen normaalille kehitykselle. (Em. 16-17.) Suomalainen perhepolitiikka pyrkii kuitenkin välttämään yksinhuoltajien leimautumista ja takaamaan heidän lapsilleen yhtäläiset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä kuin muillakin (May 2001, 32).

Yksinhuoltajuus on yhteiskunnallisesti kiinnostava aihe, sillä tällä hetkellä Suomessa vallitsee hyvin yksilökeskeinen kulttuuri. Yhteisöllisyys on hiipunut individualismin lisääntymisen myötä, ja näin ollen lastenkasvatus koetaan ensisijaisesti vanhemmille kuuluvaksi. (Palovaara 2008, 77.) Kun perheeseen kuuluu vain yksi vanhempi, jää kasvatus ja hoito usein vain tämän vastuulle, vaikkakin vanhemmuutta pyritään tukemaan Suomessa erilaisin keinoin. Vanhan sananlaskun mukaan tarvitaan koko kylä kasvattamaan lapsi. Tämän päivän Suomessa kasvatuksesta on kuitenkin vastuussa huomattavasti pienempi joukko.

2.2 Yksinhuoltajuus käsitteenä

Samoin kuin käsitys perheestä, muuttuu myös yksinhuoltajan määritelmä ajan ja paikan mukaan (May 2001, 47). Kansainvälisessä vertailussa eri maiden verotus, sosiaaliturvaetuudet sekä lainsäädäntö määrittelevät yksinhuoltajuuden eri tavoin. Yksinhuoltajuutta on lisäksi vaikea määritellä ilman, että vertailukohteeksi otetaan kahden vanhemman perhe. (Hakovirta 2006, 24-26). Suomessa yksinhuoltajuus määritellään samassa taloudessa asuvien mukaan niin, että yksinhuoltajaksi mielletään aikuinen, joka asuu ainoana vanhempana alle 18-vuotiaan lapsensa kanssa (Tilastokeskus 2019).

Yksinhuoltajuus on kuitenkin terminä haasteellinen, sillä useimmiten oletetaan, että jälkikasvu asuu yksinhuoltajaperheessä virallisesti vain yhden vanhemman kanssa, ja että tämä vanhempi huolehtii jälkikasvusta yksin. Todellisuudessa yksinhuoltajuus on paljon monimuotoisempaa, sillä usein toinen vanhempi saattaa olla tavalla tai toisella edes osittain mukana kasvatus- ja huolenpitotehtävässä, vaikkei tämä samassa osoitteessa asuisikaan. (Forssén ym. 2009, 11.) Yksinhuoltaja on ongelmallinen käsite myös siksi, että arkisessa puheessa se viittaa yksivanhempaiseen perheeseen, kun taas oikeudellisesta näkökulmasta avioeron jälkeiseen huoltoratkaisuun (Palmunen 2009, 62).

Tässä tutkimuksessa olen kuitenkin kiinnostunut nimenomaan niistä vanhemmista, jotka itse kokevat olevansa lastensa yksinhuoltajia.

Vuonna 2014 lapsiperheistä peräti 20,8 prosenttia oli yksinhuoltajaperheitä. Näistä 18 prosenttia oli yksinhuoltajaäitien ja 2,9 prosenttia yksinhuoltajaisien perheitä. (Väestöliitto 2014). Yksinhuoltajuus on Suomessa yleistä. Yksinhuoltajien joukko on kuitenkin hyvin heterogeeninen, eikä heitä näin ollen voida ajatella yhdeksi ryhmäksi, jota koskettaisivat samat huolet. Yksinhuoltajuutta syntyy erilaisia reittejä pitkin, jotka ovat viime vuosien aikana vain monimuotoistuneet. Menneisiin vuosikymmeniin verrattuna uutta on se, että yksinhuoltajuus voi tänä päivänä olla myös tietoisesti valittua ja harkittua (Rantalaiho 2009, 43). Yksinhuoltajaäitien joukko koostuu hyvin eri ikäisistä ihmisistä, jotka elävät usein hyvin eri elämäntilanteissa. Heidän taloudellinen asemansa tai sosiaalisen turvaverkon kokonsa voivat vaihdella hyvinkin paljon, vaikkakin usein yksin jälkikasvuun elättävän taloudellinen asema on kaksin taloutta pyörittäviä heikompi. Tutkimusten mukaan yksinhuoltajien toimeentuloedellytykset ovat heikentyneet 1990-luvun aikana (Forssén ym. 2009, 17).

2.3 Asenteet ennen ja nyt

Yksinhuoltajuus on asettanut ihmisiä erilaiseen yhteiskunnalliseen asemaan kautta aikojen. Yksinhuoltajuutta määrittelevien käsitteiden kirjo on ollut aikoinaan hyvinkin leimaava. Yksinhuoltajia on määritelty muun muassa poikkeaviksi ja heidän perheissään elävien lasten on katsottu elävän marginaalissa. Naisilla ei ole myöskään aina ollut samanlaisia mahdollisuuksia kasvattaa ja elättää lasta yksin kuin tämän päivän Suomessa. (Kokko 1996).

1900-luvun alkupuolella yksinhuoltajuus ei ollut toivottua tai oman valinnan tulosta, kuten se tänä päivänä saattaa hyvinkin olla. Avioton äitiys oli tyypillisesti alimpiin sosiaaliryhmiin kuuluva ilmiö. Aviottomia äitejä pidettiin jopa uhkaavina ja häpeällisinä. Lapsimurhia ja äitien itsemurhia tapahtui yleisen suvaitsemattomuuden vuoksi, joka myös ruokki edelleen porvarillisten piirien käsitystä aviottomien äitien siveettömyydestä ja kelvottomuudesta. Äidit, jotka päättivät pitää lapsensa, kohtasivat myös paljon muita vaikeuksia, mutta sen sijaan, että perhettä olisi tuettu ja ongelmiin olisi puututtu ajoissa, lapsia huostaanotettiin. Aviottomat lapset olivat 1900-luvun alun Suomessa lastensuojelukysymys. (Kokko 1996.)

1930-luvulla syntyvyyden aleneminen nousi poliittiseen keskiöön ja toi näin ollen myös naisten ja lasten hyvinvoinnin keskusteluun. Tämä johti siihen, että 1937 perustettiin äitiysavustus, joka oli ensimmäinen merkittävä sosiaalipoliittinen interventio lapsiperheille. Merkittävän siitä teki lisäksi se,

että se oli tarkoitettu kaikille äideille huolimatta äidin statuksesta. Myös 1948 voimaan astuneesta lapsilisästä tehtiin universaali etuus, johon myös yksinhuoltajat olivat oikeutettuja. 1930- ja 1940-luvuilla yksinhuoltajuutta koskevat kysymykset eivät kuitenkaan kuuluneet perhepolitiikan ydinkysymyksiin, eivätkä uudistukset näin ollen tuoneet juurikaan parannusta yksinhuoltajaäitien yhteiskunnalliseen asemaan. (Rantalaiho 2009, 24-26.)

Tasa-arvokeskustelu alkoi kuitenkin saamaan lisää tuulta siipiensä alle 1960-luvulla, kun sukupuoliroolit alkoivat nousta keskusteluun. Jo 1970-luvulla otettiin merkittävä askel yksinhuoltajaäitien aseman parantamiseksi, kun isyyslaki ja laki lapsen elatuksesta astuivat voimaan. Näin ollen kontrolli, joka oli aikaisemmin kohdistunut yksinhuoltajaäiteihin, väheni ja lapsesta tuli itsenäinen oikeussubjekti. (Rantalaiho 2009, 26-36.) 1970-luvulla pyrittiin lisäksi tietoisesti vähentämään leimaavuutta, jota yksinhuoltajuus oli aikaisemmin synnyttänyt, ja näin suhteellisen neutraali termi ”yksinhuoltaja” vakiintui suomalaisten sanavarastoon. (Forssén ym. 11.) 1970-luvulta alkaen yksinhuoltajuuden syyt myös moninaistuivat, ja syynä on ollut yhä vain harvemmin puolison kuolema. Nykyään suurimpia syitä yksinhuoltajuuteen ovat avio- ja avoerot. (Hakovirta 2006, 24.)

1990-luvulta alkaen suomalainen perhepolitiikka on pyrkinyt yhteensovittamaan työn ja perheen, mutta lasten päivittäisestä huollosta yksin vastaavien yksinhuoltajien tilanne ei ole noussut esille tarpeeksi. 2000-luvun Suomessa keskeisenä tavoitteena on huolehtia lasten hyvinvoinnista, tukea heidän etujaan sekä jaettua vanhemmuutta. Lapsen oikeudet ovat viime aikoina korostuneet yhteiskunnallisessa keskustelussa. Ideaalina on, että vanhemmuutta jaetaan, mutta käytännössä vastuu ja velvollisuudet eivät tänä päivänäkään jakaudu tasaisesti. (Rantalaiho 2009, 39-45.)

Yksinhuoltajuuden sosiaalinen kategoria on viime vuosisadan aikana kokenut suuren muutoksen. Yhteiskunnan yksinhuoltajiin kohdistama kontrolli sekä sosiaaliset paineet ovat vähentyneet vuosien saatossa. Nykyään yksinhuoltajuutta ei pyritä kitkemään pois, vaan vanhemmuutta pyritään tukemaan erilaisin keinoin. Suomalainen perhepolitiikka pyrkii tänä päivänä välttämään yksinhuoltajien leimautumista ja takaamaan, että heidän lapsillaan olisi yhtäläiset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä kuin muillakin (May 2001, 32).

2.4 Yksinhuoltajien jaksaminen

Kun perhenormit ovat väljentyneet ja yksinhuoltajaperheiden määrä on lisääntynyt, on yksinhuoltajuudesta tullut hyväksytympi perhemuoto. Suomessa yksinhuoltajuuden ei nähdä uhkaavan lasten kehitystä, vaan huolissaan ollaan enemmänkin vanhempien jaksamisesta, sillä

yksinhuoltajaperheessä vanhemman on usein huolehdittava arjesta ja sen pyörittämisestä yksin. Yhden ihmisen resurssit ovat yleensä kahden ihmisen resursseja pienemmät. Myös esimerkiksi hankala suhde entiseen puolisoon saattaa olla hyvin emotionaalisesti ahdistavaa. (Broberg & Tähtinen 2009, 156-157.)

Yksinhuoltajan arjessa selviäminen riippuu paljolti perheen voimavaroista, perheen yleisestä tilanteesta ja toimintaympäristöstä. Yksinhuoltajuuteen liittyy usein myös paljon positiivisia puolia. Hoitaessaan lapsiaan yksin, yksinhuoltajat voivat esimerkiksi painottaa juuri niitä asioita, joita itse pitävät tärkeinä. Toki tämä voi olla myös hyvin väsyttävää ja ylikuormittavaa, etenkin jos kaikista tehtävistä joutuu vastaamaan täysin yksin. Lisäksi esimerkiksi vaikeaksi koettu taloudellinen tilanne voi vaikuttaa niin lasten kuin vanhempienkin hyvinvointiin. (Broberg & Tähtinen 2009, 156-157.)

Väestöliiton teettämässä tutkimuksessa ”äitien kielletyistä tunteista” (Rotkirch & Saloheimo 2008), yksinäisyys nousi yhdeksi yleisimmäksi valituksen aiheeksi äitien kirjoituksissa. Äitien asema ja lastenhoidon järjestelyt vaihtelevat eri yhteiskuntien ja aikakausien välillä, mutta useimmiten päävastuu lapsesta on ajateltu äidille kuuluvaksi. Äitien ei kuitenkaan tulisi olla yksin vastuussa lapsistaan, eivätkä he sitä olekaan. Monet muut sosiaaliset suhteet ovat olennainen osa äitiyttä. (Em. 72.)

Usein yksinhuoltajat kuitenkin kokevat ongelmaksi yksinäisyyden (Broberg & Tähtinen 2009, 157). Sosiaalisten suhteiden puutteen on todettu huonontavan psykososiaalisen hyvinvoinnin kokemusta (esim. Lipman ym. 2010). Mielekkääksi koetut sosiaaliset suhteet, myönteinen suhtautuminen omaan elämäntilanteeseen, toimiva suhde toiseen vanhempaan sekä koulutus ovat tekijöitä, joiden on todettu parantavan psykososiaalista hyvinvointia (Broberg & Tähtinen 2009, Liman ym. 2010).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa lapsiperhekyselyssä (THL 2014) huomattiin, että yksinhuoltajaäitien uupuminen sekä surun kokemukset erosivat tilastollisesti merkittävästi puolisoäitien kokemuksista. Yksinhuoltajat olivat tutkimuksen mukaan väsyneempiä kuin puolison kanssa lastaan hoitavat äidit. Myös esimerkiksi Lipmanin ja kumppaneiden (2010) tutkimuksessa huomattiin, kuinka merkittävä tekijä sosiaalinen tuki voi olla psykososiaalisen terveyden ylläpidossa. Erilaisten yksinhuoltajille suunnattujen tukiryhmien huomattiin vahvistavan niiden yksinhuoltajien psykososiaalista hyvinvointia, joilla tällaiseen tukeen oli tarvetta. Vertaisryhmän tuen havaittiin lisäksi vaikuttavan myönteisesti muun muassa minäkuvaan, itsetuntoon sekä vanhemmuuteen.

2.5 Yhden vanhemman perheiden tukeminen Suomessa

Vanhemmuuden tukeminen on osa perhepolitiikkaa. Tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja taata vanhemmille mahdollisimman hyvät puitteet lastensa kasvattamiseen. Etenkin 2000-luvun alussa valtiovalta osoitti kiinnostusta perheiden peruspalveluiden uudistamiseen. Tästä toiminnasta esimerkkejä ovat muun muassa perhevalmennuksen ja neuvolatyön muutokset. (Pietilä-Hella 2010, 52-53.)

Suomen perhepoliittisen järjestelmän rakentamisen lähtökohtana on kuitenkin ollut kahden vanhemman huoltama lapsiperhe, ja edelleen Suomen perhepoliittinen lainsäädäntö on hyvin ydinperhekeskeinen. Yksinhuoltajien asemaa ei ole nostettu perhepolitiikan tärkeäksi teemaksi 1990-luvun laman jälkeen, vaikka tällöin yksinhuoltajien asema työmarkkinoilla heikkeni dramaattisesti. (Hiilamo 2009.) Perhepoliittisessa keskustelussa korostuu ajatus jaetusta vanhemmuudesta ja sen vahvistamisesta perhepoliittisin tulonsiirroin sekä palveluin. Vanhempien asuessa erillään etuuksiin on kuitenkin oikeutettu vain se vanhempi, jonka luona lapsi asuu virallisesti. Perhepolitiikka ei näin ollen huomioi tarpeeksi erilaisia perhemuotoja. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 36.)

Yksinhuoltajat ovat muita taloustyyppejä korkeammassa köyhyysriskissä, vaikkakin Pohjoismaissa yksinhuoltajien köyhyys on suhteellisen matalalla tasolla. Köyhyyserot yksinhuoltajaäitien ja puolisoäitien välillä ovat kuitenkin suuret (Forssén & Ritakallio 2009, 77-78). Tutkimusten mukaan kokopäivätyö turvaa suhteellisen hyvin yksinhuoltajien toimeentulon, mutta muutoin asema on heikko. Kokopäivätyössä käyminen ei kuitenkaan ole mikään itsestäänselvyys. (Em. 93.) Yhden vanhemman perheessä toisen huoltajan perheeseen tuomia tuloja kompensoivat ainoastaan elatusavut tai elatustuet sekä lapsilisän yksinhuoltajalisä. Muut tulonsiirrot, joiden tarkoituksena on paikata pienituloisuutta, ovat periaatteiltaan samat kaikille pienituloisille väestöryhmille. (Haataja 2009, 106.)

Perheille kohdennettujen palveluiden tarkoituksena on tukea vanhempia ja lasten huoltajia sekä turvata lasten hyvinvointi. Neuvolatoiminnan, varhaiskasvatuksen ja ilmaisen koulutuksen lisäksi yhteiskunnan vastuulla on tarjota esimerkiksi perheneuvontaa ja erilaisia kotipalveluja. Kuntien tehtävänä on huolehtia ehkäisevästä lastensuojelusta, jota toteutetaan niin kouluissa ja päiväkodeissa kuin nuorisotyössä, neuvoloissa sekä muissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissakin. Lisäksi eri kunnat järjestävät perhetyötä eri tavoin. Sen tarkoituksena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kunnat ja kolmannen sektorin erilaiset toimijat järjestävät lisäksi muun muassa tukiperhetoimintaa, josta yksinhuoltajat voivat saada lastenhoidollista tukea ja apua. Kolmannen sektorin toimijoista tätä tarjoaa esimerkiksi Pelastakaa Lapset sekä SOS-lapsikylä.

Kunnilla on kuitenkin hyvin erikokoiset resurssit tukea yksinhuoltajaperheitä. Lisäksi erilaiset vapaaehtoiset tukihenkilöt voivat avustaa arjessa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2019, Pelastakaa lapset ry 2019, SOS-lapsikylä 2019.) Myös vertaistukitoiminta on yksi tärkeä tukemisen muoto. Seuraavassa osiossa pureudun vertaistukitoimintaan ja sen merkitykseen syvällisemmin.

3. Vertaistukitoiminta

Tässä luvussa paneudun siihen, mitä vertaistukitoiminnalla tarkoitetaan. Tarkastelen vertaistukitoiminnan mahdollisuuksia sekä sen erityistä paikkaa palvelujärjestelmässämme. Tämän jälkeen kerron erityisesti Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n tekemästä työstä sekä yksinhuoltajille suunnatuista olohuonetapaamisista.

3.1 Vertaistuki

Individualistisen ”yksin pärjäämisen” kulttuurimme vastapainona korostuu se, että ihmiset tarvitsevat toistensa apua ja kaipaavat usein rinnalleen samankaltaisten asioiden kanssa painivia ihmisiä. Vertaisuuteen ja tähän liittyvään toimintaan on nivoutunut keskeisesti vertaisten välinen tuki, jota kutsutaan vertaistueksi (Pietilä-Hella 2010, 63). Tuen piirteinä on vertaisten välille kehittyvä toiminta, jonka osapuolet kokevat toimintakykyään vahvistavaksi. Usein keskeistä on kokemusten jakaminen samanlaisessa elämäntilanteessa elävien kanssa. Vertaistukea voi saada ja antaa monella tavalla ja useassa muodossa. Se voi esimerkiksi syntyä spontaanisti eri henkilöiden välille tai sen syntymistä voidaan tukea erilaisia vertaistukiryhmiä muodostamalla. (Nylund 2005, 203.)

Vertaisryhmissä entuudestaan tuntemattomat henkilöt tapaavat toisiaan esimerkiksi kerran viikossa tai kuukaudessa. Ryhmän voivat perustaa kansalaiset tai ammattilaiset yksin tai yhdessä. Oleellista näissä ryhmissä on kokemusten jakaminen toisten kanssa, eikä näin ollen ryhmässä keskitytä ainoastaan omaan tilanteeseen. Vuorovaikutus muiden kanssa on oleellista. (Nylund 2005, 203.) Kokemuksellinen vertaisuus antaa usein mahdollisuuden ilmaista vertaisten kesken normaaleja eri tilanteisiin liittyviä tunteita, joita ei välttämättä muiden nähden uskallettaisi ilmaista. (Pietilä-Hella 2010, 169).

Vertaistuki on usein rinnastettu sosiaalisen tuen käsitteeseen. Oleellista on ihmisten välinen tasa-arvoinen ja vastavuoroinen suhde, jossa ryhmä antaa siihen osallistujalle kokemuksen siitä, ettei hän

ole tilanteessaan yksin. Parhaassa tapauksessa vertaisten tuki aktivoi yksilöä yhteisöllisyyteen ja voimaannuttaa. (Nylund 2005, 199-201.) Vertaistuellalla on todettu olevan merkittävä vaikutus myös erilaisten ongelmien ennaltaehkäisemisessä (Laimio & Karnell 2010, 11).

Erilaisia vertaistuellisia ryhmiä on perustettu tyypillisesti sairauden, elämäntilanteen, yllättävän elämänmuutoksen tai määrätyn elämäntilanteen perusteella (Nylund 2005, 195). Näiden rinnalle on kuitenkin muodostunut myös ryhmätoimintaa, jossa vertaisuutta rakentavat yhteiset mielenkiinnonkohteet tai esimerkiksi samankaltaisen tilanteen jakaminen (Pietilä-Hella 2010, 62). Vertaistukea saatetaan siis kaivata esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseksi. Sidokset vertaisiin voivat olla merkittävä voimavara, sillä sen lisäksi, että vanhemmuus on palkitsevaa, voi se olla myös kuormittavaa, yksinäistä ja kokonaisvaltaista (Sevón 2009, 75-76). Etenkin tilanteessa, jossa vanhempi asuu kaukana sukulaisistaan, eikä tälle jää riittävästi aikaa muiden aikuisten näkemiseen, voi vertaisten tuella olla ratkaiseva merkitys. Sosiaalisen tuen tärkeys saattaa myös korostua tilanteessa, jossa jälkikasvusta huolehtiminen vie paljon aikaa arjesta. Parhaimmillaan sosiaalinen tuki tukee yksilön identiteettiä ja minäkuvaa sekä tarjoaa keinoja selvitä ongelmatilanteissa (Vahtera & Uutela 1993).

Vertaistoimintaan osallistuminen voi antaa vanhemmalle jotain, mitä tämän voi olla vaikea saada muualta. Vanhemmuuden rakentuminen ei ole automaattinen tapahtuma, joka tapahtuu itsestään selvästi, vaan muiden samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kuunteleminen ja heidän toimintatapojensa havainnoiminen voivat auttaa oman vanhemmuuden rakentamisessa. Muiden kanssa keskusteleminen, toisenlaisten näkökulmien kuuleminen ja uusien kasvatustapojen oppiminen voivat tukea merkittävästi omaa vanhemmuutta. (Pietilä-Hella 2010, 103.)

Vertaistoiminnalla on erityinen paikka palvelujärjestelmässämme. Erilaisten vertaisryhmien ja -verkostojen määrä onkin lisääntynyt Suomessa sosiaali- ja terveystalalla 2000-luvulla. Tämä kertoo siitä, että ihmisillä on tarve päästä jakamaan kokemuksiaan ja saada tietoa samanlaista elämäntilannetta eläviltä ihmisiltä. Vertaisryhmistä saatu tuki ja ymmärrys ovat saaneet monen suomalaisen elämässä merkittävän sijan. (Nylund 2005, 195.)

3.2 Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n olohuoneet

Erilaiset järjestöt tukevat yksinhuoltajuutta esimerkiksi järjestämällä vertaistukea yhden vanhemman perheiden tapaamisilla. Tällaisia järjestöjä on perustettu useaan kuntaan, väestörakenteiden ja tarpeiden mukaan. Tärkein yksinhuoltajia tukeva järjestö on valtakunnallinen Yhden Vanhemman

Perheiden Liitto ry (YVPL), jonka tavoitteena on parantaa yhden vanhemman perheiden sosiaalista, taloudellista ja oikeudellista asemaa. (Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry 2015.)

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n yhtenä tärkeänä tavoitteena on tukea yhden vanhemman perheitä vertaistukitoiminnan avulla. Liiton alaisuudessa toimii erilaisia vertaistukeen perustuvia matalan kynnyksen olohuoneryhmiä, joissa on mahdollista tutustua oman asuinalueen samassa elämäntilanteessa oleviin perheisiin. Tapaamisiin voi osallistua kuka tahansa itsensä yksinhuoltajaksi kokeva. Liitolla on noin 50 paikallisyhdistystä ja sen piirissä toimii peräti 60 yksinhuoltajan olohuonetta ympäri Suomea. Ryhmät ovatkin viime vuosien aikana vain kasvattaneet suosiotaan. Perheet saavat toiminnan kautta tietoa ja tukea hyvin matalalla kynnyksellä. Yhdistyksen jäsenmaksut vaihtelevat kymmenestä eurosta kahteenkymmeneen euroon vuodessa. (Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry 2019.)

Toiminnan tavoitteena on tuoda ihmisiä yhteen ja antaa niin konkreettista apua kuin henkistä vertaistukea yksinhuoltajille. Lisäksi toiminnalla pyritään lisäämään yksinhuoltajien tietoisuutta omista oikeuksistaan ja mahdollisista muista apukanavista ja palveluista. Olohuoneryhmät kokoontuvat leikkipuistojen, päiväkotien tai esimerkiksi seurakuntien toimitiloissa. Kokoontumisia on noin pari kertaa kuukaudessa tai ryhmän toivomusten mukaisesti. Lapsille pyritään järjestämään lastenhoito tapaamisten ajaksi. (Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry 2019.) Moneen muuhun kulttuuriin verrattuna suomalainen kulttuuri ei ole kovinkaan yhteisöllinen, mutta ehkä tämänäyttöisen toiminnan kautta yhteisöllisyyden puutetta voidaan ainakin osittain paikata.

4. Tutkimuksen tavoite, aineisto ja menetelmä

Tässä luvussa esittelen tarkemmin tutkimukseni tavoitteen sekä kerron aineiston keräämiseen liittyvistä seikoista, samalla esitellen aineistoni. Kerron lisäksi käyttämästäni tutkimusmenetelmästä, ja sen hyödyntämisestä tutkimuksessani. Lopuksi vielä kerron analyysiprosessini kulusta tarkemmin, samalla esitellen tutkimukseni kannalta oleelliset aihealueet.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusaineisto

Tässä tutkimuksessa tutkin sitä, **miten Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n alaisuudessa toimivat yksinhuoltajien olohuoneryhmät tukevat arjessa jaksamista?** Tutkimukseni tarkoituksena on tutkia etenkin vertaistuen merkitystä olohuonetapaamisissa käyvien yksinhuoltajien

elämässä. Lisäksi olen kiinnostunut heidän saamastaan konkreettisesta avusta sekä siitä, miten toiminta muuten näkyy heidän arjessaan.

Tein tutkimukseni laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineistokseni valitsin internetissä tehtävän avoimen kyselyn, johon muotoilin viisi kysymystä olohuonetoimintaan liittyen. Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Koin tämän parhaaksi keinoksi tavoittaa mahdollisimman monta olohuonetoimintaan osallistunutta yksinhuoltajaa rajallisen aikani puitteissa. Tutkimuksen tekemisestä sovin yhdessä Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n puheenjohtajan sekä toiminnanjohtajan kanssa. Valmiin tutkimuksen välitän liitolle, jotta myös se voi mahdollisesti hyötyä saamistani tuloksista. Tutkimuksen tavoitteena on näin ollen tuottaa arvokasta tietoa olohuonetoiminnasta itse Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:lle.

Lähdin keräämään vastauksia erikokoisilta olohuoneilta eri puolilta Suomea. Osa näistä on hyvinkin tiiviitä ryhmiä, kun taas toiset järjestävät tapaamisia harvemmin. Peruseriaate niiden toiminnan taustalla on kuitenkin sama. Kyselyn välitin Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n eri olohuoneryhmien yhteyshenkilöille ympäri Suomea, joista osa sitten välitti sen eteenpäin oman asuinalueensa olohuonetapaamisissa käyville vanhemmille. Vastausaikaa kyselyyn oli reilun viikon verran. Välitin kyselyni eteenpäin 7.10.2019, ja viimeiset vastaukset sain 15.10.2019.

Suunnittelin kyselyn kysymykset mittaamaan olohuonetoiminnan roolia tapaamisiin osallistuneiden vanhempien elämässä. Lisäksi tärkeänä tavoitteenani oli tarkastella yhteisöllisyyden ja vertaistuen merkitystä. Kyselyn kysymykset muotoilin sellaisiksi, että ne johdattelivat vastaamista jättäen kuitenkin tilaa erilaisille tulkinnoille ja näkemyksille. Koin avoimen kyselyn parhaaksi ratkaisuksi, sillä en halunnut rajoittaa vastaamista liikaa.

Kyselyn kysymykset:

- Kuvaile, miten YVPL:n alaisuudessa toimivien olohuoneiden toiminta näkyy omassa arjessasi.
- Kuvaile, millaista apua olet saanut toiminnasta omaan arkeesi. Apu voi olla konkreettista (esim. olet saanut sitä kautta lastenhoitoapua) tai vähemmän konkreettista (esim. olet saanut seuraa, juttukaverin, tukea).
- Kerro jotain ryhmältä saamastasi vertaistuesta. Minkälainen merkitys vertaistuellalla ylipäättään on omassa elämässäsi?
- Onko ryhmä vaikuttanut omaan ajatteluusi tai vanhemmuuteesi? Jos on, kuvaile miten.
- Lopuksi voit halutessasi kirjoittaa muita ajatuksia, jotka liittyvät olohuoneryhmäsi toimintaan tai sen rooliin elämässäsi

Vastauksia kyselyyni sain 18 eri vastaajalta. Osa vastauksista oli hyvinkin kattavia, kun taas toiset jäivät lyhyemmiksi. Lyhyemmistäkin vastauksista kuitenkin välittyi arvokasta tietoa toiminnasta. Lisäksi vastauksista kävi ilmi vastaajien erilaiset elämäntilanteet. Osa on esimerkiksi ollut toiminnassa mukana vuosikaudet, kun taas toiset vasta vähemmän aikaa. Toiset myös osallistuvat toimintaan muita aktiivisemmin. Koen tämän olevan tutkimustani rikastuttava seikka, sillä erilaista arkea elävien vanhempien vastaukset vain elävöittivät toiminnasta saamaani kuvaa.

4.2 Tutkimusmenetelmä

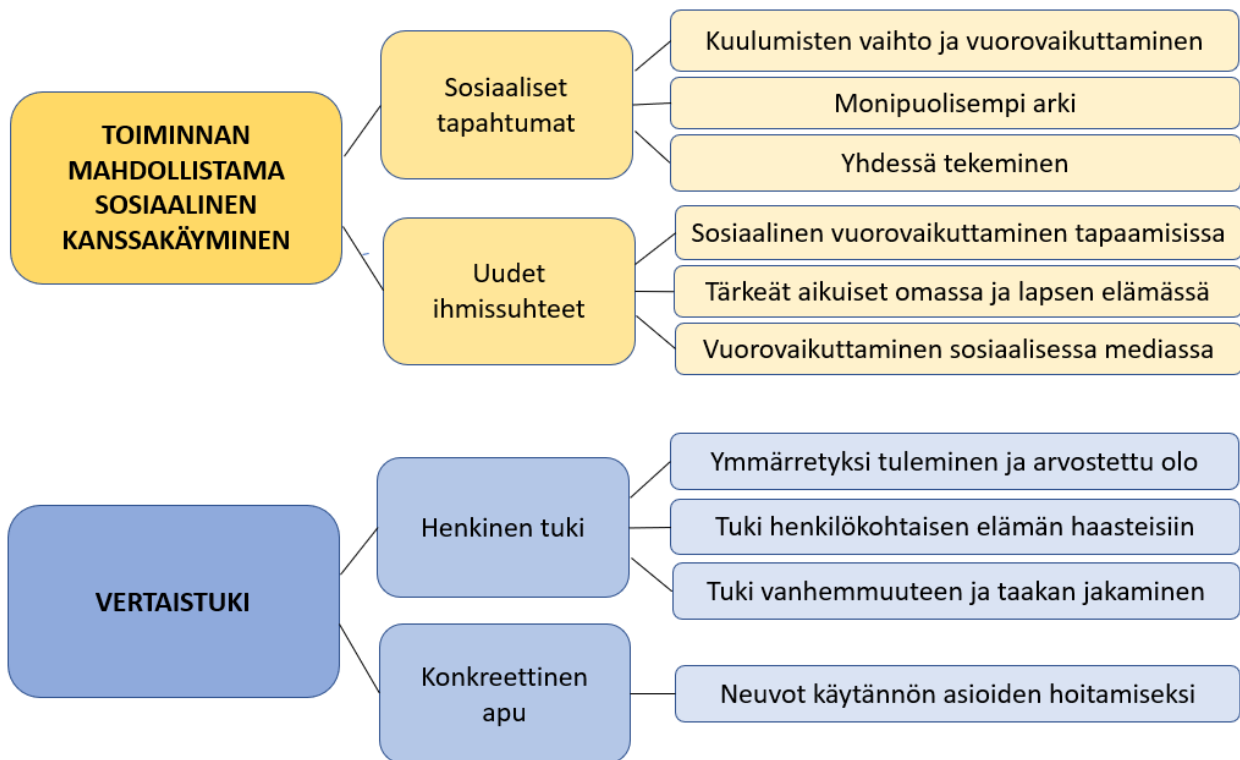
Aineistoni analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysilla tarkoitetaan tekstianalyysia, jossa etsitään tekstin sisällä olevia merkityksiä. Aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-104.) Sisällönanalyysia hyödyntäen minun oli mahdollista järjestää aineistoni tiiviiseen ja selkeään muotoon, sekä käsitellä jokaista aineistosta nousevaa arjessa jaksamisen kannalta oleellista seikkaa selkeästi erikseen omana aihealueenaan.

Analyysimenetelmänä käytin teemoittelua. Se on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä, jota voidaan pitää yhtenä sisällönanalyysin muotona. Kaiken kaikkiaan kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Tämä mahdollistaa sen, että voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Teemoittelun avulla pyritään paikantamaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Aloitin analyysin tekemisen lukemalla aineistoni läpi muutamaa otteeseen. Tämän jälkeen aloin tekemään pelkistyksiä aineistostani nousevista tutkimuskysymykseni kannalta oleellisista seikoista, ja jäsentelin näitä teemoittelun avulla. Etsin siis aineistosta toistuvasti nousevia piirteitä, jotka olivat tutkimuskysymykseni kannalta oleellisia. Tämän jälkeen aloin yhdistellä pelkistyksiä erilaisten kategorioiden alle erilaisiksi teemakokonaisuuksiksi. Jaoin pelkistykset ensin neljään eri alakategoriaan, ja nämä neljä vielä kahteen eri yläkategoriaan. Tekemästäni jaottelusta kerron tarkemmin seuraavassa luvussa. Teemoittelu sopi hyvin aineistoni analyysimenetelmäksi, sillä tutkimuskysymykseni on hyvin käytännönläheinen (Eskola & Suoranta 1998, 179).

4.3 Analyysiprosessi

Kuvio 1. Analyysiprosessin kuvaus

Jaoteltuani aineistoni eri aihealueisiin, aloin tarkastelemaan sitä syvällisemmin sisällönanalyysin avulla ja etsimään tekstin sisällä olevia merkityksiä. Näin minun oli mahdollista järjestää aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon samalla säilyttäen sen sisältämän informaation. Kuten edellisessä luvussa toin esille, aineistoni pelkistyksistä muodostui ensin neljä alakategoriaa. Alakategoriat saivat nimekseen ”sosiaaliset tapahtumat”, ”uudet ihmissuhteet”, ”henkinen tuki” sekä ”konkreettinen apu”. Nämä neljä alakategoriaa yhdistin vielä niin, että kaksi ensin mainitsemaani päätyivät yläkategorian ”toiminnan mahdollistama sosiaalinen kanssakäyminen” alle, ja kaksi jälkimmäistä käsitteen ”vertaistuki” alle. Analyysiosuudessa kursivoitettuja kirjoitettuja osuudet ovat suoria lainauksia aineistostani.

Tarkastelen tutkimuksessani erikseen sosiaalisen kanssakäymisen tärkeyttä sekä nimenomaan vertaisilta ihmisiltä saadun tuen merkitystä, vaikkakin nämä kaksi ovat osittain päällekkäisiä: Vertaistuki kun kuitenkin perustuu hyvin pitkälti sosiaalisen vuorovaikutuksen varaan. Tässä tutkimuksessa olohuonetoiminnan mahdollistama sosiaalinen kanssakäyminen on kuitenkin erillään vertaistuesta. Vertaistuen merkitystä on hyvä tarkastella omana kategorianaan, sillä kohdistin yhden kyselyn kysymyksen mittaamaan ryhmältä saadun vertaistuen roolia ja merkitystä yksinhuoltajien elämässä.

Aloitan analyysini tarkastelemalla toiminnan mahdollistamaa sosiaalista kanssakäymistä. Sosiaaliset tapahtumat usein monipuolistavat arkea ja tuovat siihen mielekkyyttä sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Tapaamiset ja erilaiset tapahtumat siis mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen sekä muiden kanssa yhdessä tekemisen. Uusien ihmissuhteiden yhteydessä tarkastelen erilaisia toiminnan kautta luotuja suhteita. Tarkastelen näin ollen niin tapaamisiin jääviä kuin tapaamisten ulkopuolellekin kantavia ihmissuhteita. Lisäksi sosiaalisen median rooli nousee esille.

Ryhmältä saatu henkinen tuki sekä konkreettinen apu vastasivat vertaistukea. Vertaistuellalla tarkoitan nimenomaan vertaisilta ihmisiltä saatua tukea arjen haasteisiin. Tässä osiossa käsitellen erikseen oman olohuoneryhmän jäseniltä saatua henkistä tukea sekä toiminnan kautta saatuja konkreettisia neuvoja käytännön asioiden ratkaisemiseksi. Lisäksi tarkastelen Yhden Vanhemman Perheiden Liiton tekemää tärkeää tiedotus- ja edunvalvontatyötä.

5. Analyysi ja tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni kannalta keskeiset tulokset. Käsitellen niitä neljässä eri kategoriassa, kahden yläkategorian alla. Tämän jälkeen vielä pohdin saamieni tulosten merkitystä yleisemmällä ja yhteiskunnallisemmalla tasolla.

5.1 Toiminnan mahdollistama sosiaalinen kanssakäyminen

5.1.1 Sosiaaliset tapahtumat

Kuten teoriaosuudessa on käynyt ilmi, on sosiaalinen vuorovaikuttaminen muiden ihmisten kanssa hyvin suurelle osalle ihmisistä todella tärkeää. Se on jo itsessään merkittävä arjessa jaksamista ja hyvinvointia lisäävä tekijä. Yksin jälkikasvustaan huolehtivalle ei kuitenkaan jää aina tarpeeksi aikaa sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Olohuonetapaamiset ovatkin yksi tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistava hetki.

Moni olohuonetapaamisissa käyvä yksinhuoltaja koki tapaamisten mahdollistaman sosiaalisen kanssakäymisen tärkeänä arjen jaksamista lisäävänä seikkana. Tapaamiset mahdollistavat rauhallisen hetken itselle, sillä aikaa kun joku muu huolehtii jälkikasvusta hetken. Tapaamisissa ajatusten jakaminen muiden ihmisten kanssa mahdollistuu. Moni kertoi odottavansa tapaamisia nimenomaan siksi, että niissä pääsee vaihtamaan kuulumisia ja kertomaan omasta arjestaan. Toiminta on antanut

voimavaroja etenkin niille, joiden oma sosiaalinen turvaverkko on ollut lapsen syntymän jälkeen suppea. Osa kertoi esimerkiksi sukulaisten ja ystävien asuvan kaukana, ja totesi arjen pyörittämisen olevan näin ollen raskasta ja vievän paljon aikaa.

Olohuonetapaamisten lisäksi oman olohuoneryhmän tai Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n kautta järjestetyt erilaiset sosiaaliset tapahtumat ovat tuoneet arkeen mielekkyyttä ja monipuolisuutta. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi erilaiset yhdessä tehtävät retket tai vaikkapa laivaristeilyt. Lisäksi erilaiset juhlapyyhinä järjestetyt tilaisuudet nousivat aineistosta esille. Etenkin äitienpäiväkahvitusta pidettiin tärkeänä, ”kun sitä ei kukaan omassa kodissa tarjoile.” Toiminnan kautta pystyy myös helposti vinkkaamaan muille erilaisista harrastusmahdollisuuksista.

Kaikki eivät kuitenkaan kokeneet tapaamisten helpottavan omaa arkeaan. Kun tapaamisten aikataulut eivät sovi yksiin omien suunnitelmien kanssa, tai kun tapaamispaikka ei ole helposti saavutettavissa, saattaa tapaamisiin ja erilaisiin tapahtumiin osallistumisesta tulla itselle enemmänkin taakkaa kuin arjessa jaksamista lisäävä voimavara. Erilaisiin tapahtumiin voi olla myös hyvin vaikea osallistua, jos lastenhoitoa ei ole pystytty niiden ajaksi järjestämään. Etenkin täysin yksin arkeaan pyörittävien totaalisten yksinhuoltajien saattaa näin ollen olla vaikea päästä osallistumaan.

5.1.2 Uudet ihmissuhteet

Parhaimmillaan olohuonetoiminta tarjoaa elinikäisiä ystäviä niin lapselle kuin aikuisellekin. Olohuonetoiminnassa pyritään selvästi ottamaan uudet tulijat mukaan ja tarvittaessa löytämään kaikille sosiaalista toimintaa ja kontakteja myös olohuonetoiminnan ulkopuolella. ”Ettei kukaan jäisi yksin.”

Toiminta pyrkii tuomaan ihmisiä yhteen ja vähentämään yksinhuoltajien usein yksin kantamaa taakkaa. Omaa elämää ja omia ajatuksia tulisi voida luottamuksellisesti jakaa muiden kanssa. Jo kuitenkin ihan arkipäiväisetkin keskustelut muiden kanssa voivat tuoda paljon mielekkyyttä omaan arkeen. Tapaamisiin osallistuneiden ihmisten kohtaaminen ja kuulumisten vaihtaminen heidän kanssaan koettiin arjessa jaksamista lisäävänä toimintana, vaikkei ihmissuhteista itsessään olisikaan muodostunut erityisen tärkeitä.

Sen lisäksi, että toiminta mahdollistaa omalta osaltaan sosiaalisen kanssakäymisen muiden ihmisten kanssa, kertoi osa myös luoneensa sen kautta tärkeitä ystävyysuhteita. Muita olohuonetapaamisiin osallistuneita vanhempia saatetaan nähdä myös toiminnan ulkopuolella esimerkiksi leikkipuistoissa tai jopa yhteisten saunailtojen tai mökkireissujen merkeissä. Tällaiset tärkeät ihmissuhteet ovat

erityisen merkittävä arjessa jaksamista lisäävä voimavara. Osa kertoi sitoutuneensa toimintaan jopa vuosikausiksi nimenomaan muiden ihmisten takia. On kuitenkin tärkeää huomioida, etteivät kaikki kokeneet saaneensa ystäviä toiminnan kautta. Toiminnan mahdollistama sosiaalinen vuorovaikutus ja kuulumisten vaihtaminen muiden kanssa koettiin kuitenkin lähestulkoon poikkeuksetta tärkeäksi.

Olohuonetapaamisia pidettiin myös oman lapsen sosiaalisten suhteiden kannalta tärkeinä. Sen lisäksi että jälkikasvu on päässyt mieleiseen paikkaan leikkimään ja saanut uusia leikkikavereita, on tämä saattanut saada toiminnan kautta myös tärkeitä aikuisia ihmisiä elämäänsä.

Ihmissuhteita ja sosiaalista elämää ylläpidetään monella paikkakunnalla myös sosiaalisen median kautta. Moni koki esimerkiksi oman olohuoneryhmänsä sisäisen Whatsapp-ryhmän tärkeäksi viestinnän välineeksi. Muut saattavat olla arjessa mukana sosiaalisen median kautta myös tapaamisten ulkopuolella. Internetin välityksellä apu on aina lähellä ja esimerkiksi mieltä askarruttaviin asioihin saa nopeasti vastauksen niin halutessaan. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry ylläpitää myös erilaisia Facebook-sivuja, joissa on mahdollista jakaa omia ajatuksiaan ja saada tukea arjen askareissa.

Aina sosiaaliset suhteet eivät kuitenkaan voimaannuta parhaalla mahdollisella tavalla. Eräs vastaaja esimerkiksi huomautti, kuinka yksinhuoltajille suunnattu vertaistuellinen toiminta on joskus kaatunut ”kuppikuntien” muodostumiseen. Toisinaan osa porukasta on siis saattanut muodostaa tiiviin yhteisön, kun taas osa on jäänyt sen ulkopuolelle.

5.2 Vertaisilta saatu tuki

5.2.1 Henkinen tuki

Ymmärretyksi tuleminen on usein ihmisille tärkeää. Ymmärretyksi tulemisen merkitys näkyi aineistossani kertomuksina siitä, kuinka tärkeää on keskustella ihmisten kanssa, jotka ovat kokeneet saman kuin itse, ja jotka todella ymmärtävät. Moni koki, että on tärkeää päästä jakamaan omia ajatuksia sellaisten ihmisten kanssa, jotka ymmärtävät yksinhuoltajan arkea ja haasteita. Osa oli sitä mieltä, ettei yksinhuoltajana pyöritetyn arjen vaatimuksia voi täysin ymmärtää, jollei niitä ole itse kokenut.

Erittäin merkittäväksi koettiin se, että vertaisille ihmisille pystyy puhumaan rehellisesti. Avoimen keskustelun ja omien murheiden jakamisen muille koettiin vaikuttavan ratkaisevasti omaan jaksamiseen ja jopa itsetuntoon. Osa toi esille sitä, kuinka tapaamisissa ei tarvitse pelätä muiden

arvostelua, sillä muut osallistujat ”*puhuvat kuin omalla suulla*”. Omat tuntemukset voi näin ollen sanoa rohkeasti ääneen. Moni piti oman hyvinvoinnin kannalta tärkeänä myös tunnetta siitä, ettei ole yksin. Muiden vertaisten ansioista oma olo koettiin tärkeäksi ja arvostetuksi. Esille nousi myös se, kuinka kallisarvoista on tulla huomatuksi.

Muiden kanssa käytyjen keskustelujen kautta on myös saatu perspektiiviä omaan elämään sekä tukea omaan vanhemmuuteen. Keskustelujen kautta on esimerkiksi avautunut uusia näkökulmia vanhemmuuteen ja osa kertoi oppineensa tapaamisten ansioista myös erilaisia kasvatustapoja. Olohuonetapaamisissa käytyjen keskustelujen myös koettiin luovan hyvää peilauspintaa omille ajatuksille. Toisia kuuntelemalla on huomattu oppivan usein itsekin.

Muita samankaltaisessa tilanteessa olevia vanhempia tapaamalla on myös saanut nähdä omin silmin, kuinka hyvin lapsen voi kasvattaa yksin ja kuinka hyvän elämän voi lapselleen tarjota. Vastauksista kävi lisäksi ilmi, kuinka paineet vanhemmuudesta ovat helpottaneet muita ihmisiä kuuntelemalla ja kokemuksia jakamalla. Moni on saanut huomata, ettei aina tarvitse olla täydellinen ja suoriutua parhaalla mahdollisella tavalla. Eräs vastaaja huomautti, että esimerkiksi siivouksen voi joskus jättää toiselle päivälle potematta huonoa omatuntoa.

Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan kokeneet saaneensa ryhmältään henkistä tukea. Kaikki eivät ole löytäneet samaistumispintaa muihin. Etenkin ”totaaliyksinhuoltajien” tilanne toivottiin huomioitavan paremmin. Täysin yksin jälkikasvustaan huolehtiva myös huomautti, että useat tapaamisissa käydyt keskustelunaiheet eivät kosketa häntä juuri lainkaan.

5.2.2 Konkreettinen apu

Kiireisen arjen keskellä voi olla usein haasteellista alkaa selvittämään, miten esimerkiksi erilaiset käytännön asiat tulisi hoitaa tai millaista apua voi mahdollisesti omaan arkeensa saada. Monelta saattaakin jäädä tietämättömyyden takia hyödyntämättä erilaiset apukeinot oman elämän helpottamiseksi. Muita samankaltaisessa tilanteessa olevia tapaamalla voi saada paljon erilaisia käytännön vinkkejä. Lisäksi Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry pyrkii ajamaan yksinhuoltajien etua erilaisin keinoin.

Olohuonetapaamisissa vaihdetut ajatukset ovat auttaneet monia vanhempia konkreettisesti. Tapaamisissa yksinhuoltajat voivat helposti ja matalalla kynnyksellä jakaa oppimiaan käytännön vinkkejä toisilleen. Olohuonetapaamisiin osallistuneet vanhemmat kertoivat saaneensa tietoa

esimerkiksi erilaisista tukimuodoista tapaamisten ansiosta. Ajatuksia on jaettu esimerkiksi työttömyyteen sekä työasioihin liittyen. Lisäksi eroasioihin, huoltajuuskiistoihin ja elatukseen liittyviin kysymyksiin on saatu arvokasta apua. Tapaamisten ansiosta on myös osattu hakea esimerkiksi virkistysrahaa sekä tuettua lomaa.

Olohuonetapaamisissa jaettujen neuvojen lisäksi Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n yksi tärkeä tehtävä on yhden vanhemman perheiden lasten sosiaalisen, taloudellisen ja oikeudellisen aseman parantaminen. Tärkein tehtävä on perheiden edunvalvonta ja vaikuttamistoiminta. Liitto tarjoaa tietoa ja tukea vanhemmille ja lapsille. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto järjestää esimerkiksi Vanhempien eron ABC-kursseja sekä esimerkiksi asianajajan neuvontatilaisuuksia, ja pyrkii näin tiedottamaan eroon liittyvästä lainsäädännöstä. Erovanhemmuuteen liittyvään lainsäädäntöön ja viranomaiskäytäntöihin pyritään lisäksi vaikuttamaan vaikuttamalla mediaan, lain valmistelijoihin ja säätäjiin. Toiminnan koettiin tuoneen omaan arkeen paljon käytännön hyötyä ja helpotusta.

6. Pohdinta

Suomessa vallitsee tänä päivänä hyvin individualistinen kulttuuri, jolloin yksilöiden odotetaan usein pärjäävän omillaan toisin kuin yhteisöllisemmissä kulttuureissa. Yksinhuoltajuus on näin ollen yhteiskunnallisesti mielenkiintoinen aihe, sillä vastuu lasten kasvatuksesta jää ainakin suurimmaksi osaksi vain toiselle vanhemmista. (Palovaara 2008, 77.) Olohuonetapaamisissa omaa taakkaa on kuitenkin pystytty keventämään muita samankaltaisessa tilanteessa olevia vanhempia tapaamalla. Muut ihmiset ovat olleet tärkeitä myötävaikuttajia muun muassa siinä, etteivät tapaamisissa käyneet vanhemmat ole kokeneet painivansa yksin usein kiireisen arjen keskellä.

Olohuoneryhmissä toisilta ihmisiltä saatu apu ja sosiaalinen vuorovaikuttaminen muiden tutuiksi tulleiden ihmisten kanssa ovat olleet merkittäviä arjen jaksamiseen vaikuttavia seikkoja. Näin ollen tapaamisten kautta syntynyt yhteisö on ollut tärkeä psykososiaalista hyvinvointia lisäävä tekijä. Muista ihmisistä on muodostunut tärkeä voimavara ja tukiverkosto, jolta on voinut saada apua sitä kaivatessaan. Vaikkakaan aivan kaikki eivät kokeneet hyötyvänsä ryhmän tuesta, osoittaa tutkimukseni, että tämäntyyppiset vapaaehtoisuuteen perustuvat vertaistukiryhmät voivat parhaimmillaan muodostaa yhteisöllisyyttä, joka taas tuottaa voimavaroja arjessa jaksamiseen.

Muodostuneen yhteisön ja yhteisöllisyyden merkityksestä kertoo myös pidempiaikainen toimintaan sitoutuminen. Toimintaan oli sitouduttu jopa useammaksi vuodeksi, ja jopa sen jälkeen, kun omat

lapset olivat kasvaneet isoiksi, eikä itsellä ollut enää varsinaista tarvetta vertaistuelle. Omalla toiminnalla haluttiin kuitenkin tukea muita ja taata toiminnan jatkuvuus. Tämä viestii toiminnan tärkeydestä ja siitä, miten merkittävän yhteisön vertaiset ihmiset voivat parhaassa tapauksessa muodostaa. Muutkin kuin ryhmänvetäjät kertoivat suunnittelevansa silloin tällöin tapaamisiin ohjelmaa etukäteen tai esimerkiksi leipovansa muiden iloksi. Myös tämä kertoo siitä, että ryhmästä on muodostunut itselle tärkeä yhteisö.

Yhteisöllisyyteen nivoutuva yhteenkuuluvuuden tunne näyttelee myös hyvin merkittävää roolia arjessa jaksamisessa. Tapaamisten ansiosta osa vanhemmista koki olevansa sosiaalisesti hyväksytty ja kuuluvansa joukkoon. Tärkeäksi nousi tunne siitä, että oma elämäntilanne on täysin normaali. Kokemus yhteenkuuluvuuden tunteesta ja vertaisilta saadusta tuesta tukee myös aikaisemmin tehtyä tutkimusta siitä, että vertaisten ihmisten tuella voi olla positiiviset vaikutukset minäkuvaan ja itsetuntoon (Lipman ym. 2010). Tutkimukseni myötäilee aikaisempaa tutkimusta siitä, kuinka parhaassa tapauksessa vertaisten tuki aktivoi yksilöä yhteisöllisyyteen ja voimaannuttaa (Nylund 2005, 199-201).

Yhteisissä tapaamisissa olennaista on keskustelemisen tärkeys. Toiminnassa merkittävää on se, että sen avulla luodaan säännöllisesti tilaa omien ajatusten ja tuntemusten jakamiselle. Sen lisäksi, että omia kokemuksiaan pääsee jakamaan silloin kun sille kokee tarvetta, pääsee toiminnan kautta oppimaan myös muita ihmisiä kuuntelemalla. Keskustelujen kautta on saatu perspektiiviä omaan elämään ja tukea omaan vanhemmuuteen. Tämä myös tukee aikaisempaa tutkimusta siitä, että muiden samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kuunteleminen ja heidän toimintatapojensa havainnoiminen voivat auttaa oman vanhemmuuden rakentamisessa (Pietilä-Hella 2010, 103).

Käytännössä saamani tulos tarkoittaa sitä, että tämäntyyppisten vertaistuellisten ryhmien roolin vahvistaminen tulevissa yhteiskunnallisissa palvelurakenteen muutoksissa on perusteltua. Vapaaehtoisuuteen perustuvaa vertaistukitoimintaa tulisi tukea ja arvostaa entistä enemmän. Yhteiskunnan tasolla olisi tärkeää tarjota mahdollisuuksia toiminnan organisoimiseen, ja tehdä toiminnasta mahdollisimman helposti saavutettavaa. Toimintaa voidaan tukea esimerkiksi tiloja järjestämällä ja tapaamisista tiedottamalla. Hyvä informaation kulku on toiminnan kannalta tärkeää. Vertaistuellinen toiminta toimii usein myös hyvänä erilaisten ongelmien ennaltaehkäisyä (Laimio & Karnell 2010, 11), joten pidemmän päälle esimerkiksi pienin rahallisin avustuksin tukeminen saattaa olla myös taloudellisesti kannattavaa.

Toiminnan tukeminen yhteiskunnan tasolla on tärkeää, mutta aina sen mahdollistaminen ei käy käden käänteessä. Tämän tyyppisen vapaaehtoisuuteen perustuvan toiminnan organisoiminen on toisinaan hyvinkin haasteellista, sillä tilallisten puitteiden lisäksi tarvitaan ihmisiä, jotka ehtivät järjestää toimintaa. Tapaamisten järjestäminen vaatii ryhmänvetäjiä, joilla riittää aikaa ja kiinnostusta tapaamisten suunnittelemiseen. Etenkin yksinhuoltajille, joiden arki on jo usein valmiiksi kiireistä, voi tämä tuottaa haasteita. Toiminnan järjestämiseen olisi siis hyvä kiinnittää huomiota myös yleisemmällä tasolla.

Tutkimukseni osoittaa vertaistukiryhmien ja usein niiden kautta muodostuneen yhteisön merkityksen ja tarpeellisuuden yhden vanhemman perheiden arjessa. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että kyselyyni ovat saattaneet vastata nimenomaan ne yksinhuoltajat, joilla on ollut aiheesta kerrottavaa, ja näin ollen tavoittamatta ovat saattaneet jäädä ne, joiden arkeen tapaamiset eivät ole juurikaan vaikuttaneet. Merkittävää on joka tapauksessa se, että tutkimukseni antaa arvokasta tietoa niiden 18 vanhemman ajatuksista, jotka ovat halunneet jakaa kokemuksiaan.

Tutkimukseni herätti pohtimaan erilaisia kysymyksiä. Voisi olla esimerkiksi mielenkiintoista suunnata tarkastelu vain jollekin tietylle asuinalueelle, ja saada näin ollen tarkempaa ja kohdistetumpaa tietoa tämän alueen tai paikkakunnan toiminnasta. Olisi myös kiinnostavaa tutkia sitä, mistä yksinhuoltajat kokevat saavansa suurimman avun arjessaan. Tämänkaltaiset ryhmät saattavat saada hyvin erilaisen roolin esimerkiksi sellaisten ihmisten elämässä, jotka saavat läheisiltään paljon tukea sekä niiden elämässä, joiden tukiverkosto on suppea tai asuu kaukana. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia lapsen näkökulmasta sitä, millaisia vaikutuksia tällaisella oman vanhemman ympärillä olevalla tukiverkostolla voi olla kasvuun ja kehitykseen.

Lähteet

- Anna Rotkirch (2013) Perheet maailmassa. Teoksessa Osku Haapasaari ja Elina Korhonen (toim.) Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki: Väestöliitto, Väestötietosarja 26, 6-9.
- Broberg, Mari & Tähtinen, Juhani (2009) Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheissä. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 154-169.
- Forssén, Katja & Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (2009) Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 9-18.
- Forssén, Katja & Ritakallio, Veli-Matti (2009) Yksinhuoltajaäitien moniulotteinen köyhyys Euroopassa. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 77-94.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haataja, Anita (2009) Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 46-62.
- Haataja, Anita (2009) Yksinhuoltajaäitien sosioekonominen asema ja toimeentulo. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 95-114.
- Hakovirta, Mia (2006) Yksinhuoltajaäitien työllisyys, toimeentulo ja työmarkkinavalinnat. Väestötutkimuksen julkaisusarja D 45/2006. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Hakovirta, Mia & Rantalaiho, Minna (2009) Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa Aino Kääriäinen, Juha Hämäläinen ja Pirjo Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy, 36-60.
- Hiilamo, Heikki (2009) Mitä voisimme oppia Ruotsista? Yksinhuoltajien asema Suomen perhepolitiikassa pohjoismaisessa vertailussa. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 63-76.
- Häggman, Kai (1993) Perheen historiaa: nykyisten perhekäsitysten muotoutuminen. Teoksessa Mikko Ojala & Leena Aho (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 89-98.
- Kokko, Katriina (1996) Yksin lapsen kanssa. Aviottomia äitejä 1900-luvun alun Helsingissä. Teoksessa Marjatta Rahikainen (toim.) Matkoja moderniin. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 93-115.
- Koskiahon, Briitta (2014) Kumppanuuden Sosiaalipolitiikkaa Etsimässä. Tallinna: United Press.

Laimio, Anne & Karnell, Sonja (2010) Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Tanja Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA, 9-18. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf Viitattu 15.11.2019

Lipman, Ellen, Kenny, Meghan, Jack, Susan, Cameron, Ruth, Secord, Margaret & Byrne, Carol (2010) Understanding how support groups helps lone mothers. BMC Public Health 2010, 10(4). <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/4>. Viitattu 16.11.2019.

May, Vanessa (2001) Lone Motherhood in Finnish Women's Life Stories. Creating Meaning in a Narrative Context. Åbo Akademi University Press. Åbo.

Nylund, Marianne (2005) Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Arvot, anti ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 195-213.

Nätkin, Ritva (2003) Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg ja Ritva Nätkin (toim.) Perhe Murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16-38.

Palmunen, Anne (2009) Asiantuntijoiden käsitykset yksinvanhempaisuudesta. Teoksessa Aino Kääriäinen, Juha Hämäläinen ja Pirjo Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy, 61-78.

Palovaara, Markku (2008) Yhteisöllisyys kunniaan. Lasten ja nuorten sosiaalisen kehityksen turvaaminen koulussa ja päiväkodissa. Teoksessa Anneli Niikko, Ismo Pellikka & Erkki Savolainen (toim.) Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia Kunikaankartanonmäeltä. Joensuu: Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, 67-80.

Pelastakaa lapset ry (2019) Tukiperheet. <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/tukiperheet/> Viitattu 28.12.2019

Pietilä-Hella, Riitta (2010) Tuntemattomista vertaistuttaviksi. Esikoisäitien ja -isien perhevalmennusprosessi Espoon uudentyyppisessä perhevalmennuskokeilussa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 29.

Rantalaiho, Minna (2009) Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomassa äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa Katja Forssén, Anita Haataja & Mia Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos D 50, 19-45.

Sevón, Eija (2009) Maternal Responsibility and Changing Relationality at the Beginning of Motherhood. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 365. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Palvelut perheille. <https://stm.fi/palvelut-perheille> Viitattu 28.12.2019

SOS-lapsikylä (2019) Ryhdy tukiperheeksi. <https://www.sos-lapsikyla.fi/tukiperheeksi/> Viitattu 28.12.2019

THL (2014) Lapsiperhekysely.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia/yksinhuoltajien_terveys Viitattu 16.11.2019

Tilastokeskus (2019) Perheet. <https://www.stat.fi/meta/til/perh.html> Viitattu 23.11.2019

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vahtera, Jussi & Uutela, Antti (1994) Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki terveysresursseina. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 110(11), 1054.

<https://www.duodecimlehti.fi/lehti/1994/11/duo40219?keyword=Sosiaaliset%20verkostot%20ja%20Sosiaalinen%20tuki> Viitattu 16.11.2019

Väestöliitto (2014)

https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/perheet/yksinhuoltajaperheet_suomessa/ Viitattu 19.11.2019.

Väestöliitto (2017) http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/yhteisollinen_ja_yksilollinen_ku/

Viitattu 23.9.2019.

Yhden vanhemman perheiden liitto ry (2015) Periaateohjelma.

<https://www.yvpl.fi/liitto/periaateohjelma/> Viitattu 28.12.2019.

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry (2019) Jäsenedistyksen ja niiden tapahtumat.

<https://www.yvpl.fi/liiton-tukitoiminta/jasenyhdistykset-ja-niiden-tapahtumat/> Viitattu 28.12.2019.

Liitteet

Kysely

Miten yksinhuoltajien olohuoneet tukevat arjessa jaksamista?

Olen yhteiskuntatutkimuksen opiskelija Tampereen yliopistosta, sosiaalipolitiikan tutkinto-ohjelmasta. Teen kandidaatin tutkielmaa liittyen siihen, miten Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n olohuoneet sekä muu yhteisöllinen toiminta tukee yksinhuoltajien arjessa jaksamista.

Haluan tutkimuksellani tehdä näkyväksi olohuoneryhmien tärkeää toimintaa vanhemmuuden voimavarojen ylläpitäjänä ja lisääjänä. Haluan lisäksi selvittää, millainen rooli yhteisöllisyydellä ja vertaistuellalla on yksinhuoltajien elämässä.

Tutkimukseni aineisto koostuu toiminnassa mukana olevien kokemuksista. Kerään kokemuksia kyselyn avulla, johon vastataan nimettömästi. Kysely sisältää 4 avointa kysymystä, joihin vastaaja voi kuvata kokemuksiaan omin sanoin. Jokainen vastaus on minulle tärkeä, eikä vääriä vastauksia ole.

Tutkimuksessani noudatetaan tieteellisen tutkimuksen eettisiä ohjeita. Kyselyyn vastataan nimettömänä, eikä vastaajia näin ollen tulla tunnistamaan. Tietoja käytetään luottamuksellisesti kaikissa työn vaiheissa. Tutkimuksen valmistuttua kyselyaineistot tuhotaan, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Toivoisin mahdollisimman monen YVPL:n toiminnassa mukana olevan vastaavan kyselyyn.

Yhteystietoni löydät alta.

Kiitos yhteistyöstäsi ja osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin,
Eveliina Aho

- Kuvaile, miten YVPL:n alaisuudessa toimivien olohuoneiden toiminta näkyy omassa arjessasi.
- Kuvaile, millaista apua olet saanut toiminnasta omaan arkeesi. Apu voi olla konkreettista (esim. olet saanut sitä kautta lastenhoitoapua) tai vähemmän konkreettista (esim. olet saanut seuraa, juttukaverin, tukea).
- Kerro jotain ryhmältä saamastasi vertaistuesta. Minkälainen merkitys vertaistuellalla ylipäättään on omassa elämässäsi?
- Onko ryhmä vaikuttanut omaan ajatteluusi tai vanhemmuuteesi? Jos on, kuvaile miten.
- Lopuksi voit halutessasi kirjoittaa muita ajatuksia, jotka liittyvät olohuoneryhmäsi toimintaan tai sen rooliin elämässäsi